



ШТА ДА СЕ РАДИ: КОЛИКО ЂЕМО ЗА 20 ГОДИНА ИМАТИ НАСЕЉА

Без улагања нема опоравка

Горгана Војковић*



Исељавање становништва на релацији село–град у развијеним земљама је започето још крајем 19. и почетком 20. века, а у нашим крајевима ови процеси су забележени као веома интензивни од друге половине прошлог века. И код нас и у другим земљама индустријализација је била главни фактор покретања овог процеса исељавања, практично, руралног егзодуса.

На дугорочне негативне последице пражњења села код нас су још седамдесетих година прошлог века указивали бројни демографи, али чини се да тада нико у државним и политичким круговима није озбиљно схватао њихова тадашња упозорења.

Да ли је ова мала насеља у Србији данас уопште могуће поново населити? Ми већ дуго говоримо о насељима која нестају, али сада је већ око хиљаду њих са мање од стотину становника, а то је она критична граница када је у условима одмаклог процеса старења становништва ситуацију немогуће поправити. И искуства развијених земаља то показују: чак и када дође до прилива имиграната у општинама са мање од 1.000 становника, а посебно у насељима у критичним околностима са мање од 100 становника, то није довољно да побољша старосну структуру укупне популације.

Главно поље нашег деловања требало би да буду мали и средњи градови Србије и њихово непосредно залеђе. Истраживања су крајем деведесетих година показивала да ова насеља још имају релативно здраву демографску базу. Међутим, последњи попис из 2011. показао је да сада и већина малих и средњих градова такође бележи пад броја становника. То нису само градићи од 5.000 него и градови са више од 15.000 становника. У већини њих први пут је забележена депопулација и држава не би смела поново да пропусти шансу да делује на време. Када је реч о малим, посебно брдско-планинским и пограничним, насељима та шанса је одавно испуштена, али исту грешку не би требало поновити и са малим и средњим градовима. У њихов економски развој и инфраструктуру се мора улагати како

би постали привлачне средине и успешно задржали своје становништво.

При том развој ових центара не може да зависи само од мера владе и других централних органа него и од оних локалних. Јагодина је добар пример како су одређене мере политике према становништву и улагања у локалну економију допринеле задржавању становништва, јер је то једна од малобројних општина–градова у Србији која је успела да забележи пораст броја становника.

У прилог томе да и држава размисли о неопходности успостављања веће територијалне кохезије Србије говори чињеница да је новим просторним планом из 2010. усвојена и политика полицентричног развоја. То је политика која се суочава са проблемом садашње концентрације становништва на петини територије, у београдском и новосадском функционалном урбаном подручју и подразумева јачање других центара, а у демографском погледу то би значило и задржавање становништва у мањим и средњим градовима.

С обзиром на старосну структуру, из многих села у Србији више нема ко ни да се исељава у велике градове, али су и даље бројна већа насеља и средишта неразвијених општина потенцијални извори миграната, тако да је последњи моменат да се предузму кораци како би се даље исељавање зауставило. Иначе, у скорој будућности и у овим срединама суочићемо се са изразито неповољном демографском сликом коју ће бити тешко изменити.

Могући су у Србији разни трендови али, глобално гледајући, не можемо очекивати значајније резултате и надати се да ћемо наше сада опустеле крајеве демографски ревитализовати. Мора се утврдити која су то насеља која имају реалну шансу и потенцијале да опстану, као што су секундарни општински и други центри и насеља на повољним положајима и онда улагати у њихов економски и друштвени просперитет.

Могући су у Србији разни трендови али, глобално гледајући, не можемо очекивати значајније резултате и надати се да ћемо наше сада опустеле крајеве демографски ревитализовати. Мора се утврдити која су то насеља која имају реалну шансу и потенцијале да опстану, као што су секундарни општински и други центри и насеља на повољним положајима и онда улагати у њихов економски и друштвени просперитет.

*Ванредни професор на Сјудујској групи за демографију на Географском факултету Београдској универзитету (Разговарао: Б. Р.)

”

Јагодина је добар пример како су политичке мере и улагања у локалну економију допринели задржавању становништва